

УДК 341.92:061.1ЄС

Ж. В. ЧЕВИЧАЛОВА,

канд. юрид. наук,
асистент кафедри міжнародного права,
Національний університет
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
м. Харків

УНІФІКАЦІЯ КОЛІЗІЙНИХ НОРМ У ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Розглянуто основні етапи уніфікації колізійних норм у праві Європейського Союзу. Досліджено головні положення регламентів Рим I і Рим II та деякі аспекти їх імплементації. Проаналізовано специфіку уніфікації колізійних норм у праві Європейського Союзу як унікального міждержавного об'єднання, органи якого наділені широкою та достатньо визначеною компетенцією щодо такої уніфікації.

Ключові слова: уніфікація, колізійні норми, вторинне законодавство ЄС, регламент, право Європейського Союзу.

Потреба в уніфікованій системі колізійних норм виникла від самого початку заснування Європейських Співтовариств. Але й сьогодні, коли вже подолано значний еволюційний шлях, питання уніфікації залишається актуальним для права Європейського Союзу. Створення єдиного європейського простору, в тому числі й правового, потребувало розробки уніфікованого як колізійного, так і матеріального та процесуального європейського права.

Серед значних надбань у цьому процесі слід назвати Брюссельську конвенцію про юрисдикцію, визнання та виконання судових рішень у цивільних та торгових справах (1968 р.), а також Конвенцію про вручення у державах – членах ЄС судових та позасудових документів у цивільних та комерційних справах (1997 р.), зміст яких було перенесено у відповідні регламенти – Регламент № 44/2201, а також Регламент № 1348/2000. Поряд із розробкою зазначених документів тривала робота над уніфікацією колізійного права зобов'язальних відносин, яка почалася в Європейських Співтовариствах ще 1967 р. Її проміжним результатом був представлений у 1972 р. попередній проект Конвенції про право, що застосовується до договірних та позадоговірних зобов'язань. Далі

опрацювання положень проекту уповільнилося через вступ до Європейських Співтовариств Данії, Ірландії та Великої Британії, які не брали участі в його підготовці. У ході доопрацювання Конвенції, що проектувалася, її предмет було звужено до зобов'язань, що виникають із договірних відносин. Фінальний варіант було підписано в Римі в 1980 р. Положення Римської конвенції про право, що застосовується до договірних зобов'язань, були трансплантовані в Регламент № 864/2007 (Рим I) з аналогічною назвою, який було підписано 17.06.2008 р. Питання, що стосувалися колізійного врегулювання позадоговірних зобов'язань, знайшли своє вирішення вже після підписання Договору про створення Європейського Союзу.

Робота з уніфікації колізійних норм, які регулюють позадоговірні відносини, пішла значно інтенсивніше після створення Європейської групи з міжнародного приватного права (GEDIP). Три роки потому, в 1998 р., група направила до Комісії ЄС пропозиції стосовно європейської Конвенції про право, що застосовується до позадоговірних зобов'язань. Надані пропозиції узагальнювали основні прив'язки у галузі деліктних зобов'язань, що застосовуються у країнах – членах ЄС, також у них були рецепійовані підходи до вирішення колізій Гаазьких конвенцій про право, що застосовується до автотранспортних пригод (1971 р.), та про право, що застосовується до відповідальності виробника (1973 р.), а саме двох основних діючих конвенцій Гаазької конференції з міжнародного приватного права. Ключові положення проекту GEDIP поряд із основними принципами Римської конвенції про право, що застосовується до договірних зобов'язань, стали базовими у діяльності Європейської комісії під час підготовки проекту регламенту (у подальшому – Рим II) [1, с. 26].

Результатом такої тривалої розробки процесу внесення численних змін та доповнень став Регламент ЄС, що застосовується до позадоговірних зобов'язань, підписаний 11.07.2007 р. (Регламент Рим II). Разом із Регламентами Рим I,

Брюссель I та Брюссель III, який замінив Брюссель II, Рим II завершив вельми продуктивний етап поступового розвитку вторинного права Європейського Союзу, в якому було закріплено єдині колізійні норми, що сформували основні засади міжнародного приватного права Європи.

Традиційно саме за Регламентом Рим II визнається вирішальна роль у зазначеному формуванні. З цього приводу І. О. Трощенко у своїй статті наводить вдалий вислів С. С. Сімеонідеса, що Рим II – це важливий крок у федералізації або європеїзації міжнародного приватного права у державах-членах ЄС, крок, який можна характеризувати як революцію колізійного права Європи [6, с. 576]. Саме вказаній «європеїзації» покликана служити міжнародно-правова уніфікація колізійних норм у рамках ЄС. Оскільки Європейський Союз за своєю природою є безпрецедентним наднаціональним утворенням, його право також не має аналогів, оскільки відрізняється і від міжнародного права, і від права внутрішньодержавного, постійно балансує між ними. Об'єктивно в Європейському Союзі спостерігається делегування державами-членами частини обсягу своєї нормотворчості, що веде до звуження національно-правової уніфікації, одночасно виводячи її на наднаціональний рівень. Ми згодні також із думкою О. Монастирського, стосовно забезпечення ще більшого рівня уніфікації практикою Європейського суду з прав людини, яка впливає як на зміну національної системи джерел права, так і на зміну національної правозастосовної практики [4, с. 37].

Не слід забувати той факт, що одним із найважливіших чинників уніфікації нормативно-правової системи ЄС взагалі та її колізійної частини зокрема є офіційна політика взаємного визнання судових рішень, а опосередковано – й іноземних правопорядків. Причому за таких умов відбувається, як пише О. Руденко, «... переорієнтація з уніфікації матеріального приватного права на уніфікацію колізійного права» [5, с. 614]. Зважаючи на наведені аспекти, значення розглянутих вище нормативних документів важко переоцінити.

Окрім того, зростаюча динамічність інтеграційних процесів, що відбуваються в рамках Європейського Союзу, обумовила необхідність використання більш оперативних інструментів регламентації, якими є акти вторинного законодавства ЄС, зокрема регламенти. Саме вони складають основний масив джерел права ЄС. Вторинне право рівною мірою поширює свою дію на держави-члени та інституції ЄС, а також на фізичних осіб. Воно характеризується верховенством відносно джерел національного права, прямою дією, інтегрованістю в національне право та забезпеченістю юрисдикційним захистом [2, с. 95].

Таким чином, уніфікація колізійних норм у праві Європейського Союзу являє собою приклад нормотворчості єдиного у своєму роді міждержавного об'єднання, органи якого наділені широкою та достатньо визначеною компетенцією стосовно такої уніфікації. І цей приклад є позитивним, оскільки, працюючи за умови не тільки різних національних законодавств, а також і різних систем права, завдяки широкому обсягу своєї правосуб'єктності ЄС досягає серйозних успіхів у здійсненні правової уніфікації в тих галузях, де аналогічні спроби інших міжнародних універсальних організацій не вдаються. Через це слушною є думка, що нормативні акти, такі як Римська конвенція, Регламент Рим II та інші мають не лише внутрішньо-європейське, а й світове значення [3, с. 205]. Правила, закріплені у зазначених актах, можуть служити орієнтиром у процесі вдосконалення колізійного права будь-якої держави.

Список літератури:

1. *Банковский А. В.* Новый этап унификации международного частного права ЕС: РИМ II / А. В. Банковский // Журн. междунар. частн. права. – 2006. – № 3. – С. 24–36.
2. *Європейське право. Право Європейського Союзу і правове забезпечення захисту прав людини* : учеб. / рук. авт. кол. и отв. ред. Л. М. Энтин. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – М.: НОРМА, 2008.
3. *Ерпылева Н. Ю.* Регламент (ЕС) Европейского парламента и Совета от 11 июля 2007 г. № 864/2007 «О праве, применимом к внедоговорным обязательствам» (РИМ II) / Н. Ю. Ерпылева // Закон. – 2008. – № 10. – С. 205–216.
4. *Монастирський О.* Особливості європейської національно-правової уніфікації /

О. Монастирський // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XVIII регіон. наук.-практ. конф. (26-27 січ. 2012 р.) / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2012. – С. 36–38.

5. Руденко О. Головне про уніфікацію міжнародного приватного права в ЄС / О. Руденко // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XIII регіональної наук.-практ. конф. (8-9 лют. 2007 р.). – Л. : ЛДУ, 2007. – С. 613–615.

6. Трощенко І. О. Роль регламенту «Рим II» в уніфікації міжнародного приватного права в ЄС / І. О. Трощенко // Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2011. – Вип. 53. – С. 572–576.

Чевычалова Ж. В. Унификация коллизионных норм в праве Европейского Союза.

Рассмотрены основные этапы унификации коллизионных норм в праве Европейского Союза. Исследованы главные положения регламентов Рим I и Рим II, а также некоторые аспекты их имплементации. Проанализирована специфика унификации коллизионных норм в праве Европейского Союза как уникального межгосударственного объединения, органы которого наделены широкой и достаточно определенной компетенцией относительно такой унификации.

Ключевые слова: унификация, коллизионная норма, вторичное законодательство ЕС, право Европейского Союза.

Chevychalova Zh. Unification of conflict norms in European Union law.

The article discusses the main stages of unification of conflict norms in European Union law. Investigates the fundamental norms of reglaments Rome I and Rome II, and some aspects of their implementation.

Key words: unification, conflict norms, secondary legislation EU, European Union law.